👩‍🏫 מהדורה למורה – מילים שאי אפשר להחזיר

טקסט מידעי · כיתה ט' · טכנולוגיה ורשת · מסלול רגיל

💡 מבנה הדף: פתיחה ← טקסט בפסקאות מסומנות ← חלק א' איתור (רמה א') ← חלק ב' הסקה, השוואה ומונח (רמה ב') ← חלק ג' טיעון ועמדה (רמה ג') ← משימת כתיבה ← כרטיס יציאה.

חלק א' – איתור מידע

1. ציינו שלוש תוצאות אפשריות של לשון הרע לפי פסקה א'. · השפלת אדם, פגיעה בשמו הטוב, גרימה לאחרים להתרחק ממנו.

2. אילו שתי זכויות מנסה החוק לאזן (פסקה ב')? · חופש הביטוי והזכות לשם טוב.

3. למה משולות המילים בתלמוד ובספרות המוסר (פסקה ג')? · לחץ – יורים אותו והוא פוגע רחוק.

חלק ב' – הסקה, השוואה ומונח

4. (הסקה) מדוע, לדעתכם, נאמר בסוף פסקה ד' ש"ברשת, הרוח הזאת מהירה פי אלף"? מה הכותב רוצה שנסיק? · שברשת דברים מתפשטים מהר מאוד ולקהל עצום, ולכן הנזק של לשון הרע גדול עוד יותר ואי אפשר להחזיר אותו.

5. (השוואה) השוו בין שתי הדוגמאות בפסקה ה' – שיתוף ציון של תלמיד, ודיווח למורה על תלמיד שמציק. במה הן דומות, ובמה שונות? · דומות: בשתיהן מדובר במידע שלילי ונכון. שונות: הראשונה משפילה, פוגעת בפרטיות ואין בה תועלת; השנייה מכוונת להגן על נפגע ופונה למי שיכול לטפל.

6. (מונח) הסבירו את המונח "שמירת הלשון" (פסקה ג') ואת הקשר שלו למשפט "מי שעוצר... משדר לכולם שבקבוצה הזאת לא מדברים כך" (פסקה ז'). · שמירת הלשון – זהירות בדיבור, הימנעות מלשון הרע ומהפצתה. מי שעוצר רכילות שומר בעצמו על לשונו, וגם קובע נורמה לקבוצה כולה.

חלק ג' – טיעון ועמדה

7. יש הטוענים שאם משהו נכון – מותר לפרסם אותו, ויש הטוענים שגם דבר נכון אסור לפרסם אם הוא פוגע בלי תועלת. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הטקסט או מניסיונכם. · תשובה פתוחה: עמדה + נימוק + ראיה (דוגמת הציון, ההגנה בחוק – אמת ועניין ציבורי, ההלכה, משל הנוצות).

משימת כתיבה – מה בודקים

8. כתבו משל משלכם (6–8 שורות) – בסגנון משל הנוצות – שמלמד על כוחן של מילים ברשת. · עלילה קצרה, דמויות, נמשל ברור, קשר לרשת, משפט מוסר השכל.

📋 מחוון לתשובה הפתוחה (חלק ג')

4 – מצוין · עמדה ברורה בפתיחה; שני נימוקים הגיוניים; הוכחה או דוגמה מדויקת מן הטקסט (עם ציון פסקה); סיכום; לשון תקינה ומכבדת.

3 – טוב · עמדה ברורה; נימוק אחד מפותח היטב; דוגמה מן הטקסט או מן הניסיון; מבנה מסודר.

2 – חלקי · עמדה קיימת אך לא חדה; נימוק כללי; אין דוגמה או שהדוגמה אינה קשורה.

1 – בהתחלה · חוזר על הטקסט בלי עמדה, או עמדה בלי נימוק.

✏️ דף עבודה – 🪶 מילים שאי אפשר להחזיר

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

טקסט מידעי · כיתה ט' · מסלול רגיל

💡 "זה רק צחוק", "אבל זה נכון!", "רק שיתפתי" – כמה פעמים שמעתם משפטים כאלה אחרי שמישהו נפגע ממה שנכתב עליו? הטקסט המידעי שלפניכם מסביר מהי לשון הרע, למה גם החוק וגם המסורת מתייחסים אליה ברצינות, ומה ההבדל בינה לבין חופש הביטוי.

טקסט מידעי

🪶 מילים שאי אפשר להחזיר

מה זו לשון הרע?

א "לשון הרע" היא דיבור או כתיבה על אדם שעלולים להשפיל אותו, לפגוע בשמו הטוב או לגרום לאחרים להתרחק ממנו. לפעמים מדובר בשקר מוחלט, ולפעמים בחצי אמת או ברמז. המשותף לכל המקרים הוא התוצאה: אדם מאבד משהו שקשה מאוד להחזיר – את האמון והכבוד שאחרים רוחשים לו. כמו שאומרים, את השם הטוב בונים שנים, ואפשר להרוס אותו בהודעה אחת.

גם החוק מגן

ב בישראל, כמו במדינות רבות, יש חוק שעוסק בלשון הרע. החוק קובע שפרסום שעלול לפגוע בשמו הטוב של אדם יכול להיות עבירה, ושהנפגע רשאי לתבוע פיצוי. החוק כולל גם הגנות – למשל כשהדבר שפורסם נכון ויש בפרסום עניין ציבורי, כמו דיווח עיתונאי על מעשה פסול של בעל תפקיד. המטרה היא לאזן בין שתי זכויות חשובות: חופש הביטוי מצד אחד, והזכות לשם טוב מצד שני. בני נוער רבים אינם יודעים שגם פוסט, תגובה או שיתוף ברשת נחשבים "פרסום".

וגם המסורת

ג הרבה לפני שנכתבו חוקי מדינה, עסקה המסורת היהודית בשמירת הלשון. לפי ההלכה, לשון הרע אסורה גם כשהדברים נכונים, אם אין בהם תועלת אמיתית, ומי שמקשיב לה ומפיץ אותה הלאה נחשב שותף. בתלמוד ובספרות המוסר נכתב שהמילים יכולות להיות חדות כמו חץ: אדם יורה אותו, והוא פוגע רחוק ממנו. גם מי שאינם שומרי מצוות יכולים למצוא ברעיון הזה חוכמה עמוקה על כוחו של הדיבור.

הסיפור על הנוצות

ד יש משל עממי ידוע: אדם הפיץ רכילות על שכנו, ואחר כך התחרט וביקש מחילה. החכם אמר לו לקחת כרית נוצות, לעלות לגג ולפזר את הנוצות ברוח. האיש עשה זאת, וחזר מרוצה. "עכשיו," אמר החכם, "לך ואסוף את כל הנוצות בחזרה." "אבל זה בלתי אפשרי," ענה האיש, "הרוח פיזרה אותן לכל עבר." "כך גם המילים שלך," אמר החכם. ברשת, הרוח הזאת מהירה פי אלף.

"אבל זה נכון!"

ה אחת הטענות הנפוצות היא "לא שיקרתי, זה נכון". אבל האמת לבדה איננה מצדיקה כל פרסום. נניח שתלמיד נכשל במבחן, ומישהו משתף את הציון שלו בקבוצה של השכבה. המידע נכון, אבל הפרסום משפיל ופוגע בפרטיות, ואין בו שום תועלת. לעומת זאת, דיווח למורה על תלמיד שמציק לאחרים הוא מידע שלילי – אבל יש בו מטרה חשובה: להגן על מי שנפגע.

השתיקה היא לא הפתרון

ו האם זה אומר שאסור לבקר אף אחד? ממש לא. מותר ואף רצוי להביע ביקורת, לחלוק על דעות ולהתלונן על עוול. ההבדל הוא בכוונה ובדרך: ביקורת מכוונת למעשה ופונה אל מי שיכול לתקן; לשון הרע מכוונת לאדם ופונה אל קהל שרק יצחק. השאלה שכדאי לשאול לפני שכותבים היא לא רק "האם זה נכון?", אלא גם "למה אני כותב את זה, ולמי?"

לעצור את הנוצות

ז בכל פעם שמגיעה אלינו הודעה עם רכילות, יש לנו בחירה. אפשר להעביר אותה הלאה, ואפשר לעצור. מי שעוצר לא רק מונע פגיעה – הוא גם משדר לכולם שבקבוצה הזאת לא מדברים כך. ולפעמים, נוצה אחת שלא עפה היא כל ההבדל.

📚 **מילים חשובות: להשפיל** – לגרום למישהו להרגיש קטן ונבוך מול אחרים · **לתבוע** – לפנות לבית משפט ולבקש צדק או פיצוי · **פיצוי** – כסף או דבר אחר שמקבלים בגלל נזק · **עניין ציבורי** – משהו שחשוב לציבור לדעת · **רכילות** – דיבור על אנשים מאחורי גבם · **מחילה** – סליחה · **משל** – סיפור קצר שמלמד מוסר השכל

חלק א': איתור מידע (רמה א')

1. ציינו שלוש תוצאות אפשריות של לשון הרע לפי פסקה א'.

2. אילו שתי זכויות מנסה החוק לאזן (פסקה ב')?

3. למה משולות המילים בתלמוד ובספרות המוסר (פסקה ג')?

חלק ב': הסקה, השוואה והבנת מונח (רמה ב')

4. מדוע, לדעתכם, נאמר בסוף פסקה ד' ש"ברשת, הרוח הזאת מהירה פי אלף"? מה הכותב רוצה שנסיק? (הסקה)

5. השוו בין שתי הדוגמאות בפסקה ה' – שיתוף ציון של תלמיד, ודיווח למורה על תלמיד שמציק. במה הן דומות, ובמה שונות? (השוואה)

6. הסבירו את המונח "שמירת הלשון" (פסקה ג') ואת הקשר שלו למשפט "מי שעוצר... משדר לכולם שבקבוצה הזאת לא מדברים כך" (פסקה ז'). (מונח)

חלק ג': טיעון והבעת עמדה (רמה ג')

7. יש הטוענים שאם משהו נכון – מותר לפרסם אותו, ויש הטוענים שגם דבר נכון אסור לפרסם אם הוא פוגע בלי תועלת. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הטקסט או מניסיונכם.

💡 (תזכורת לכתיבת תשובה מלאה: הצהרת עמדה ברורה + נימוק הגיוני + הוכחה או דוגמה)

☐ כתבתי עמדה ברורה ☐ הוספתי נימוק הגיוני ☐ הבאתי הוכחה או דוגמה

משימת כתיבה

8. כתבו משל משלכם (6–8 שורות) – בסגנון משל הנוצות – שמלמד על כוחן של מילים ברשת.

🎟️ כרטיס יציאה

1. משפט אחד מן הטקסט שאני זוכר/ת: _____
2. שאלה שעדיין יש לי: _____

איך הרגשתי בתרגול? ☐ 😀 ☐ 🙂 ☐ 😐 ☐ 😟